

VRIENDENLOTERIJ EN
HET CONCERTGEBOUW

Het concert dat u vandaag bezoekt is onderdeel van de VriendenLoterij ZomerConcerten; een divers programma, van klassiek tot pop en jazz, in een zomerse en informele sfeer. Deelnemers van de VriendenLoterij krijgen met hun VIP-KAART 50% korting op concertkaarten voor de VriendenLoterij ZomerConcerten en kunnen met voorrang bestellen. Het Concertgebouw en de VriendenLoterij wensen u een geweldig ZomerConcert!

© Eduardus Lee

luister
relax
geniet

classicnl
non-stop de mooiste
klassieke muziek voor iedereen

app | kabel | classic.nl

VRIENDENLOTERIJ
ZOMER
CONCERTEN

Donderdag 1 augustus 2024

Grote Zaal 20.00 uur

Jeugdorkest Nederland
Jurjen Hempel, dirigent
Rosanne Philippens, viool

Johan Wagenaar 1862-1941
Ouverture 'De getemde feeks', op. 25 (1909)

Ernest Chausson 1855-1899
Poème in es, op. 25 (1896)
voor viool en orkest

Maurice Ravel 1875-1937
Tzigane, rapsodie de concert (1924)
voor viool en orkest

PAUZE

Dmitri Sjostakovitsj 1906-1975
Symfonie nr. 5 in d, op. 47 (1937)
Moderato
Allegretto
Largo
Allegro non troppo

ZOMERCONCERTEN.NL

HET
CONCERT
GEBOUW

TOELICHTING

Het Nederlandse muziekleven was rond 1900 ronduit saai, zeker vergeleken bij hotspots Parijs en Wenen. Johan Wagenaar was de enige componist die voor kleur zorgde, met bonte en zelfs komische orkestwerken. *De getemde feeks* is geïnspireerd op het gelijknamige blijspel van Shakespeare. De verhaallijn doet er in dit korte werk nauwelijks toe; je hoort speelse muziek waarin thema's elkaar razendsnel opvolgen en als confetti door het orkest neerwarrelen. Zoiets was destijds nog door geen enkele Nederlander geschreven.

Vriendendienst

Ernest Chausson werd in 1897, na de Parijse première, overrompeld door het succes van zijn vioolstuk *Poème in es*, op. 25. Hij was nooit erg populair, maar nu had hij plots een uitgever die hem gul vooruitbetaalde. Wat hij nooit ontdekte was dat zijn bevriende collega Isaac Albéniz het bekostigd had, om de onzekere Chausson een opsteker te geven; de uitgever zelf vond *Poème* niks waard. Aan deze vriendendienst danken we dus dit hoogst originele en sfeervolle stuk waarin de viool als een eenzame reiziger door een nevelig woud van orkestklanken zwerft.

Muzikale kameleon

Maurice Ravel was een muzikale kameleon. Hij kon stukken schrijven die Spaans klonken, of oosters, of jazzy. Toch herken je zijn eigen Franse stijl altijd aan de sierlijke melodie-lijnen en de fraaie instrumentale effecten. *Tzigane* componeerde hij nadat hij bijna een hele nacht ademloos naar een Hongaarse violist had geluisterd. In dit werk imiteren viool en piano een compleet Roma-orkest.

Wanhoop en pessimisme

Bij Dmitri Sjostakovitsj hoor je hoe een componist zich staande probeert te houden in een totalitair regime. In Stalins Sovjet-Unie moesten componisten opbeurende, heldhaftige muziek schrijven; wie andere geluiden liet horen kon als staatsgevaarlijk element worden afgevoerd. Sjostakovitsj kon zich zonodig presenteren als 'blij Russisch ei' – de angst zat er diep in – maar vaker klinken wanhoop en pessimisme in zijn werk door. *De Vijfde symfonie in d*, op. 47 ontstond onder serieuze dreiging. Voor zijn vorige, gitzwarte symfonie had Sjostakovitsj een waarschuwing gekregen; nóg zo'n pessimistisch stuk zou hem de kop kunnen kosten. Met de *Vijfde* rehabiliteerde hij zich, want hier worden sombere passages steeds gevolgd door energieke ritmes en fluitbare deuntjes – precies wat de Sovjetpartij wilde horen, dus. Maar onder de triomfantelijke oppervlakte schuurt het. Het expressieve begindeel mondt uit in een typisch Sjostakovitsj-marsje dat op het randje van parodie balanceert. Even dubbelzinnig is het Allegretto-deel, een lomp dansje dat eerder gehandicapt dan zorgeloos klinkt. Het Largo deed bij de eerste uitvoering velen in tranen uitbarsten. Redenen om te huilen waren er in Stalins Rusland genoeg en in dit deel, met echo's van Russisch-orthodoxe kerkzang, kon iedereen zijn persoonlijk leed weerspiegeld zien. En hoe oprecht is de vrolijkheid van de finale? De jubelsfeer verhardt al snel in mechanische bewegingen en wrange samenklanken. Volgens cellist-dirigent Mstislav Rostropovich, bevriend met Sjostakovitsj, klinkt dit deel 'als speren die een gemarteld lichaam doorboren'.

Michiel Cleij

BIOGRAFIE

In het **Jeugdorkest Nederland** (JON) spelen ongeveer 75 getalenteerde jongeren van 14 tot 20 jaar, afkomstig uit het gehele land. Het is de jongste groep musici van het talentontwikkelingsprogramma van de Nationale Jeugdorkesten Nederland (NJON). Sommigen van hen volgen een vooropleiding aan het conservatorium; het belangrijkste is echter hun muziekliefde en de passie voor hun instrument. Vanaf de oprichting in 1959 door dirigent Ru Sevenhuysen staat bij het JON het samen muziek maken op een hoog niveau voorop. Naast bekende repertoirestukken komt ook nieuwe muziek aan bod. Vaste dirigent van het JON is **Jurjen Hempel**. Hij heeft samengewerkt met nationale en internationale symfonieorkesten en geldt als een enthousiast promotor van hedendaagse muziek. Tevens dirigeert hij regelmatig operaproducties. Hempel werd opgeleid aan het Utrechts Conservatorium bij David Porcelijn en Kenneth Montgomery en kreeg in Tanglewood lessen van Seiji Ozawa, Bernard Haitink en Lorin Maazel. Hij was finalist en prijswinnaar op de International Sibelius Conductors' Competition in 1995. **Rosanne Philippens** speelt viool sinds haar derde en studeerde in 2009 summa cum laude af aan het Koninklijk Conservatorium. Ze behaalde haar master in Berlijn en begon een snelle internationale carrière. Publiek, collegamusici en recensenten imponeert zij met haar gedrevenheid, communicatieve spel en perfecte techniek. Philippens treedt op als solist met orkest en neemt deel diverse Europese kamermuziekfestivals. Zij bespeelt de Barrère-Stradivarius uit 1727. Het instrument, dat eerder werd bespeeld door Janine Jansen, heeft ze in bruikleen van het Elise Mathilde Fonds.

SUMMARY

The Dutch music scene around 1900 was utterly dull, until Johan Wagenaar shook things up with his overture *De getemde feeks*. Based on Shakespeare's comedy *The Taming of the Shrew*, it's one of his most lively pieces. The story is of secondary importance; what counts is its exuberant, 'un-Dutch' mood. The modest Ernest Chausson met with an unexpected success with his *Poème in Es minor*, op. 25, partly because a friend secretly paid for its publication. It is a dreamy, moody piece, in which the violin wanders alone through the murky orchestral landscape. Maurice Ravel's *Tzigane* by contrast is like a fireworks display, with the violin and piano together imitating a complete Roma orchestra. Dmitri Shostakovich had a unique capacity for getting an audience to hear what life in a dictatorship was like. Artists in Stalin's Soviet Union were severely curtailed; anyone who violated the government's strict requirements was risking their life. *The Fifth Symphony in D Minor*, op. 47 has Shostakovich's characteristic ambiguity with regard to the situation. On the one hand, the piece was precisely what the Soviet party bosses wanted to hear: it sounds like a heroic battle with a triumphal ending. On the other hand it had some harsh undertones. In the slow first and third movements, Shostakovich expresses his despair and pessimism, and the faster second and fourth movements are full of forced cheeriness. The lively marches in particular – Shostakovich's trademark – sound like witty parodies.

Translation: Anne Hodgkinson

EN VERDER...

QNTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer.

Lees bijvoorbeeld de interviews met leden van het Jeugdorkest Nederland op concertgebouw.nl/jon.

STEUN ONS

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later. concertgebouw.nl/steun-ons

CONCERTTIP

ma 12/08

20.00 uur
Grote Zaal

Het Braziliaanse Ilumina speelt
Mozarts *Eine kleine Nachtmusik*

In het Braziliaanse orkest Ilumina spelen getalenteerde jongeren uit achtergestelde gemeenschappen. Altviolist Jennifer Stumm is de oprichter en zij soleert samen met violist Julian Rachlin in Mozarts *Sinfonia concertante*. U hoort ook Mozarts betoverende *Eine kleine Nachtmusik*.

